

Hoe uniek is Baarle? (13)

HERMAN JANSSEN

Voor onze wereldwijde zoektocht naar enclaves reizen we al een hele tijd doorheen West-Europa. Deze keer bezoeken we Llivia, de negentwintigste enclave van onze rubriek. Het is een Spaanse enclave, gelegen in de Catalaanse provincie Gerona en volledig omsloten door het Franse departement Pyrénées-Orientales.

Het typische bergstadje ligt op een hoogte van 1.224 meter, ongeveer achttien kilometer ten oosten van Andorra. Llivia, behoort tot de historische landstreek Cerdanya, waarvan het tussen 815 en 1177 de hoofdstad was. Cerdanya heeft als enige Pyreneeënregio een natuurlijke route langs rivieren om met legers of koopwaar gemakkelijk het gebergte over te steken. Llivia is altijd een belangrijk controlepunt op deze route geweest.

Ligging van Llivia. www.wikimedia.org

De kleinste afstand van de enclave tot de Frans-Spaanse grens bij Puigcerdà (Spanje) bedraagt 1,7 kilometer, die van de stad Llivia tot diezelfde rijksgrens ongeveer vijf kilometer. Het 12,83 km² groot enclavegebied bestaat voornamelijk uit grasland en heeft een L-vorm. In de enclave treffen we naast de bebouwde kom van het stadje de gehuchten Gorguja en Cereja aan. In 2018 had Llivia een totale bevolking van 1.428 inwoners. De dichtheid bedroeg honderdelf inwoners per vierkante kilometer. De enclave telde honderdtwee EU-migranten en tachtig vreemdelingen van buiten de Europese Unie. Alle andere ingezetenen hadden de Spaanse nationaliteit. De officiële talen in Llivia, evenals in de rest van Catalonië, zijn Catalaans en Castiliaans (bij ons beter bekend als 'Spaans'). Daarnaast spreekt een klein aantal inwoners de Franse taal.

Oudste geschiedenis

Uit opgravingen blijkt dat Llivia al drieduizend jaar voor onze tijdrekening bewoond was. Volgens de legende zou Hercules de stad gesticht hebben, wat de reden is waarom hij op het wapenschild van de stad staat. Overigens zou zowat de helft van alle Spaanse steden door hem zijn opgericht.

Althans, volgens de overlevering. Llívia heette oorspronkelijk Keres. Daarvan is de naam Cerdanya afgeleid.

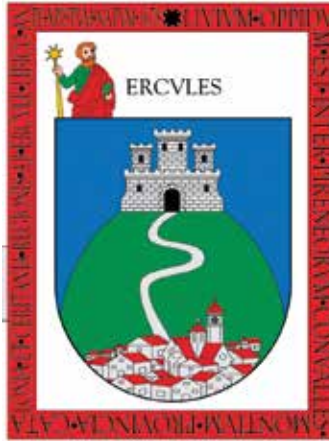
Het hoge plateau werd tijdens het neolithicum als bouwland gebruikt. Vroege landbouwsporen zijn er overal te vinden. In het ijzertijdperk bewoonden Iberiërs de versterkte heuvel. Romeinen annexeerden Cerdanya en maakten van Keres hun regionale hoofdstad.

De stad werd door hen Julia Libyca genoemd, naar de vrouw van keizer Augustus en moeder van keizer Tiberius. De naam evolueerde naar Julia Livia en uiteindelijk naar het Catalaanse Llívia. Er zijn heel wat archeologische bewijzen van de Romeinse aanwezigheid vanaf de eerste eeuw voor Christus bewaard. De meeste van die overblijfselen zijn bij de heuvel aangetroffen.

Vandalen en andere Germaanse stammen hebben Llívia en omstreken op hun doortocht verwoest. Cerdanya werd vervolgens

Opraving van het Romeinse forum in Llívia (2016). <https://historia.nationalgeographic.com.es>

Wapenschild van Llívia.

<https://en.wikipedia.org>

onderdeel van het Visigotische koninkrijk van Toulouse en later van Toledo, totdat het in 715 door Moren werd veroverd. Zij noemden Llívia vanwege de strategische ligging Medinet-el-bab ('stad van de poort').

Aan het einde van de achtste eeuw werden de Moren door Franken verslagen en in de negende eeuw werd Cerdanya door Christenen ingenomen, waarna het gebied onder Catalaans bewind kwam. Van de negende tot de twaalfde

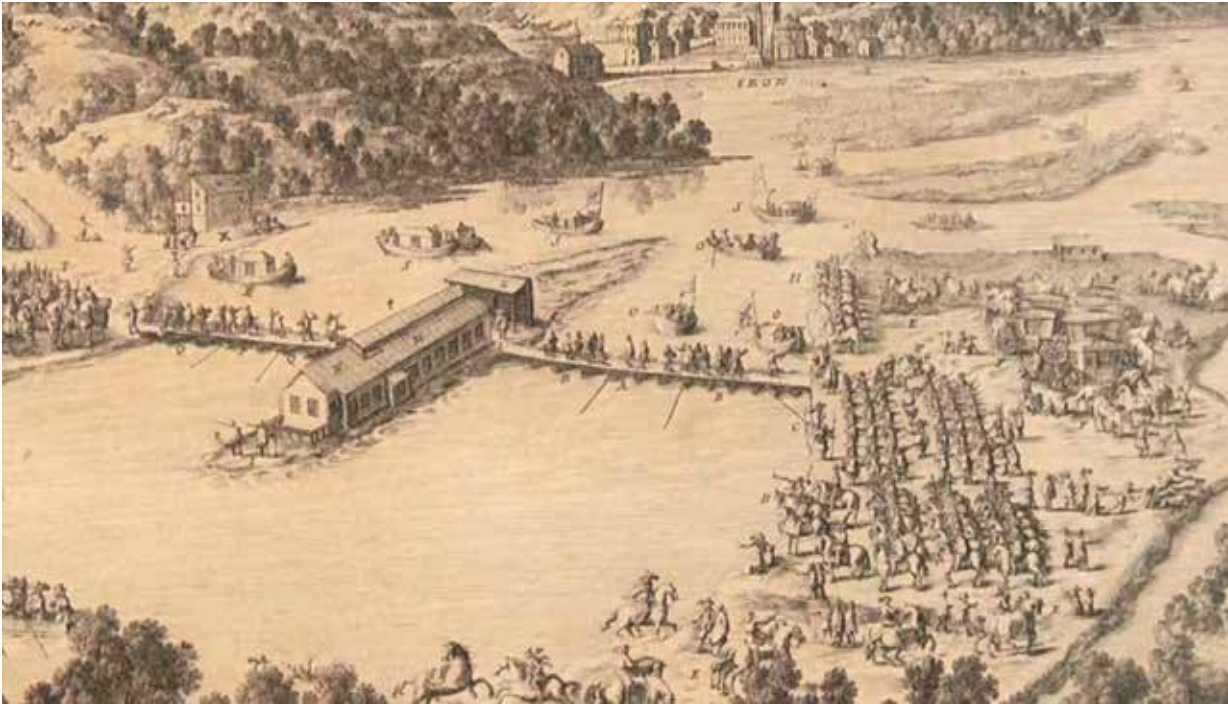
eeuw stond de residentie van de graven van Cerdanya in Llívia. In die periode werd namelijk op de heuvel bij het dorp een kasteel gebouwd. Nadien werd de regio meermaals tussen Aragon en Frankrijk betwist. Llívia hoorde een tijdje bij Frankrijk, zeer tegen de zin van de inwoners. In 1479 werd het kasteel in het kader van de Catalaanse burgeroorlog na veertien maanden beleg door de Franse koning verwoest. Llívia verloor zijn positie als hoofdplaats van Cerdanya aan het nabijgelegen Puigcerdà. In 1493 kwam Llívia definitief bij Aragon en in 1528 werden stadsrechten verkregen van keizer Karel V, de koning van Spanje. Dan volgde een periode van welvaart: in 1585 werd de toren van Bernat de So voltooid en in 1617 de parochiekerk.

Verdrag der Pyreneeën

Wat in 1648 de Vrede van Münster voor Baarle betekende, was het Verdrag der Pyreneeën in 1659 voor Llívia. In de zeventiende eeuw was heel Europa betrokken bij de Dertigjarige Oorlog.

Afronding van het Verdrag der Pyreneeën. www.elespanol.com

Onderhandelingen op het Fazanteneiland (1659). <https://vimeo.com>

Het conflict eindigde in 1648, maar midden in de chaos begonnen Spanje en Frankrijk opnieuw oorlog te voeren. Die eindigde in 1658 met een Spaanse nederlaag. Een jaar later werd het Verdrag der Pyreneeën ondertekend dat Spanje verplichtte om naast verschillende regio's ook drieëndertig dorpen uit Cerdanya aan de Franse koning af te staan. Het was de bedoeling om de Frans-Spaanse grens zoveel mogelijk met de bergtoppen van de Pyreneeën te doen samenvallen.

Spanje verloor grote gebieden aan Frankrijk, zoals het graafschap Boulogne, Henegouwen, delen van Frans-Vlaanderen, Lotharingen en de Languedoc. Tevens werd een definitieve grens door de Pyreneeën getrokken. De waterscheiding van de Pyreneeën zou voortaan de grens tussen beide landen vormen. Dit betekent dat

het gebied waar de rivieren naar het noorden stromen, voortaan bij Frankrijk zou horen. Op sommige plaatsen verschoof de grens daarvoor veertig kilometer zuidwaarts. In het voordeel van Frankrijk, dus. Voor de omgeving van Llívia lagen de zaken iets ingewikkelder. De Sègre-rivier stroomt noordwaarts tot Llívia, om vervolgens zuidwestwaarts naar Spanje af te buigen. Dus werd het dal in tweeën gedeeld: de dorpen ten noorden van Puigcerdà werden Frans en de dorpen ten zuiden ervan Spaans. Volgens dit compromis zou Llívia dus Frans worden...

Fazanteneiland

Het Verdrag der Pyreneeën werd op het Fazanteneiland ondertekend, een eilandje in de Bidasoa-rivier, die in de Golf van Biskaje uitmond. Het is slechts een half voet-

balveld groot en er woont niemand. Het verdrag werd bezegeld met een huwelijk tussen de Franse koning Lodewijk XIV en de enige dochter van de Spaanse koning Filips IV, Maria Theresia van Oostenrijk.

In 1856 werd een bijzondere status voor het eiland afgesproken. Het werd ongedeeld gebied, het hoort zowel bij Frankrijk als bij Spanje. In 1901 werd besloten dat het politierecht in ploegendiensten van zes maanden zou worden uitgeoefend. In 1902 werden die periodes in een akkoord vastgelegd: van 1 februari tot en met 31 juli komt dit recht toe aan Spanje, van 1 augustus tot en met 31 januari aan Frankrijk. Zo'n gezamenlijke soevereiniteit wordt een condominium genoemd. Fazanteneiland is niet alleen het kleinste condominium ter wereld, het is ook het enige dat zich op het land

bevindt. Alle andere gebieden met een gezamenlijke soevereiniteit bevinden zich op het water. In 1995 had zo'n condominium voor het tot dan toe betwiste gebied in Ulicoten overwogen kunnen worden. Maar dat is toen niet gebeurd. Nu is dat stukje niemandsland gewoon de tweeëntwintigste enclave van Baarle-Hertog.

Spaanse en Franse marinecommandant bij de overdracht.
www.europapress.es

De Spaanse marinecommandant in San Sebastian en zijn Franse tegenhanger in Bayonne fungeren als gouverneurs of onderkoningen van het eiland. Maar in werkelijkheid hebben ze wel wat beters te doen en zorgen de burgemeesters van Irun (Spanje) en Hendaye (Frankrijk) beurtelings voor het eiland. Politieagenten van elk land zijn tijdens hun beurt verantwoordelijk voor de orde, wat meestal niet meer inhoudt dan het maaien van het gras en het snoeien van de bomen! Vanuit Spanje kan het eiland bij eb soms te voet bereikt worden. De Spaanse politie verjaagt dan illegale

kampeeders. Alleen ter gelegenheid van open-monumentendagen wordt heel af en toe bezoek toegelaten.

Fazanteneiland is ook speciaal omdat drie Franse kroonprinsen en twee Spaanse koningen er voor het eerst hun bruid hebben ontmoet. Daarbij moet worden aangetekend dat de ontmoeting in 1721 tussen de toen elfjarige Lodewijk XV en zijn driejarige aanstaande bruid uiteindelijk niet tot een huwelijk heeft geleid. Achter de schermen werd een geschiktere kandidate gevonden, die al wél kinderen kon krijgen.

Ontstaan van de enclave

Het Verdrag der Pyreneeën wees in 1659 de dorpen ten noorden van Puigcerdà aan Frankrijk toe, zeer tegen de zin van Llivia. Bij de uitvoering van het verdrag merkten de Spanjaarden droogjes op dat Llivia geen dorp was, maar een stad. Het verdrag had letterlijk genomen geen betrekking op Llivia, dat zijn stadsrechten van keizer Karel V had gekregen. In de Conventie van Llivia (12 november 1660) ging Frankrijk ermee akkoord dat de stad 'tijdelijk' Spaans zou blijven op voorwaarde dat zij niet zou worden versterkt. Driehonderdzesentwintig jaar later is die

enclave er nog steeds. Verzoeken om de stad naar Frankrijk over te hevelen, zijn langs Spaanse kant steeds afgewezen. Alleen van 1812 tot 1814, toen Catalonië door Napoleon bij Frankrijk werd ingelijfd, was Llivia Frans. Maar toen behoorde de stad tot een ander departement dan de omringende dorpen, zodat van een feitelijke eenmaking geen sprake was.

Grensbepaling

Meer dan twee eeuwen verstreken voor de rijksgrenzen bij Llivia werden vastgesteld. De gemeentegrenzen van Llivia werden lange tijd gemakshalve als rijksgrenzen beschouwd, wat vaak tot problemen leidde. Alleen de eeuwenoude 'Pedra Detra' – een steen die stond op de huidige locatie van grenssteen nummer 1 – werd door beide landen als grenssteen erkend. In het derde Grensverdrag van Bayonne, ondertekend op 26 mei 1866, werden de rijksgrenzen van Llivia officieel vastgelegd. Twee jaar later werden de grenzen met vijftienvertig palen afgebakend. Sommige van deze grenspaaltjes staan er nog, andere zijn vervangen door een nieuwe steen. Aan de Spaanse kant vermelden zij de letters LL van Llivia, aan de Franse kant

Nu groeien er bomen op het eiland. *www.blogspot.com*

Grenssteen 17. <https://fronterasblog.com>

de Franse burgemeester van Font-Romeu zich grond had toegeëigend om er het hotel Bones Hores – inclusief een helikopterveld – te bouwen. Een burgerlijke rechtbank erkent dat de grond aan Llívia toebehoort. Afgesproken is dat het hotel in 2030 eigendom van Llívia wordt. Maar daarmee zijn niet alle problemen van de baan. Sinds kort verklaarden de Fransen het hele gebied tot natuurpark. Koeien uit Llívia worden er niet meer binnengelaten...

staan o.a. de letters C, SL, S of E, verwijzend naar de Franse dorpen Caldégas, Ste-Léocadie, Saillagouse en Estavar. De grensstenen worden jaarlijks gecontroleerd, wat met feestelijkheden gepaard gaat.

Franse stadseigendommen

Als compensatie voor de fysieke afscheiding van het moederland ontving Llívia in 1660 bos- en weidegrond nabij het meer van Bouillouses in Frankrijk. Llívia werd grondeigenaar, maar de nationaliteit van dat verkregen gebied bleef Frans. Een gebied ten oosten van het meer ging in 1831 door een gerechtelijke beslissing van het hof van Perpignan verloren, maar 1.330 hectare ten westen van het meer is nog altijd eigendom van Llívia. Dit is meer dan de oppervlakte van de enclave zelf!

In 1866 werden afspraken gemaakt om het leven van de bewoners aangenamer te maken. Het derde Grensverdrag van Bayonne vergemakkelijkte de doorgang van de kuddes via het Franse dorp Angoustrine. Maar in de jaren 1970 ontstond een grensconflict tussen Frankrijk en Spanje omdat

Eigendommen van Llívia in Frankrijk (bovenaan). <https://fronterasblog.com>

Neutrale weg (oranje lijn). <https://fronterasblog.com>

Neutrale weg

Eveneens in 1866 werd voor het eerst in eeuwen het verkeer tussen Llívia en Puigcerdà genormaliseerd. Spanjaarden mogen zich sindsdien ongehinderd via een neutrale weg tussen de enclave en het moederland verplaatsen. Het betreft de Spaanse N-154 en ongeveer twee kilometer van de Franse D68. Op het Franse deel van de weg zijn de Franse wetten van kracht. De maximumsnelheid bedraagt er 80 km per uur. Op het Spaanse deeltraject mag 90 km per uur gereden worden. In de praktijk mag Frankrijk geen enkele beperking opleggen wat betreft het verkeer tussen de enclave en Puigcerdà. De Franse douane mag het verkeer niet hinderen zolang het de neutrale weg niet verlaat. Spaanse politiebeambten en militairen mogen via de neutrale weg vrij komen en gaan, wat bij veel andere enclaves niet

het geval is. Tot 1995 was deze weg verboden voor niet-Spaanse voertuigen omdat er geen tussenliggende douane was.

De neutrale weg tussen Llívia en Puigcerdà zorgde in het verleden meermaals voor pittige grensconflicten tussen Frankrijk en Spanje. Beginjaren zestig legde de Franse regering twee wegen aan die de

neutrale weg kruisten. Vooral het kruispunt met de drukke Franse N20 was levensgevaarlijk omdat Spanje het bestaansrecht van die weg in twijfel trok. Stelde het derde Grensverdrag van Bayonne immers niet dat Spanjaarden zich via de neutrale weg ongehinderd over twee kilometer Frans grondgebied van de Spaanse enclave naar het Spaanse vasteland mogen verplaatsen? 'Ongehinderd' betekent voor de Spanjaarden dat zij op het kruispunt met de N20 niet moeten stoppen. Ze hebben er altijd voorrang. Dit leidde in 1973 tot problemen omdat Frankrijk van de drukke N20 een voorrangsweg maakte. Al snel vielen de eerste dodelijke slachtoffers, want de Spanjaarden weigerden resoluut om voorrang te verlenen aan Franse weggebruikers die vanuit de 'zijwegen' kwamen. Stopborden werden herhaaldelijk vernield. Dat eindigde pas toen de Franse gendarmes die permanent ging bemannen! De conflicten werden beoordeeld door een tribunaal dat speciaal was ontworpen om dergelijke zaken te behandelen. Uiteindelijk werd in 1983 een viaduct over de N20 aangelegd. Het bouwen ervan werd door Spanje betaald, het onderhoud gebeurt door Frankrijk.

Brug over de Franse N20. <https://fronterasblog.com>

Duitsland kwam Franco ter hulp. Pablo Picasso schilderde het Duits bombardement op Guernica. <https://kunstvensters.com>

Hetzelfde probleem deed zich vanaf 2001 voor op het kruispunt van de neutrale weg met de Franse D30. Hier werd een rotonde aangelegd, waartegen in de enclave tevergeefs fel werd geïmagineerd. Sinds die werken staan Llivia en Puigcerdà ook op de Franse verkeersborden aangeduid. Lange tijd stonden in Frankrijk geen wegwijzers naar beide Spaanse steden. Tot de afschaffing van de grenscontroles in 1995 was het immers verboden de neutrale weg op Frans grondgebied te verlaten of op te rijden.

Waterconflict

De enclave Llivia heeft nog meer aanslepende grensgeschillen met Frankrijk. Zo is de watervoorziening problematisch. Watervoorraden drogen op omdat de Fransen het water van twee bronnen afleiden nog voor het de enclave heeft bereikt. Een derde bron werd lang geleden aangeboord. De overeenkomst om een verbinding ermee te maken, lag sinds 1973 op de regeringstafel in Madrid. Vanwege de bureaucratie geraakte het probleem

pas 49 jaar na aanvang opgelost. De enclave ondervindt bij de afhandeling van klachten gericht aan de regionale of nationale regering vaak vertraging omwille van de fysieke afstand tot het moederland.

Franco

Tijdens de Spaanse burgeroorlog (1936-1939) was Llivia republikeins gezind. De burgeroorlog trof de stad nauwelijks. Zij leed niet onder campagnes of bombardementen. Sommige jongeren werden voor het leger opgeroepen en sektarisch geweld zorgde voor de verbranding van kunstwerken. Maar dat was alles. Het nationalistische leger van generaal Franco verwittigde in februari 1939 de Franse overheid van de nakende bezetting van de enclave. De inval gebeurde overigens zonder verzet van de plaatselijke bevolking.

De winter van 1939 was bijzonder koud. Deuren en luiken van huizen werden gestookt om de soldaten in Llivia te verwarmen. Het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, gevolgd door de bezetting van

Frankrijk door Duitse troepen, veroorzaakte in de enclave een zeer ongemakkelijke situatie. Duitsers patrouilleerden rond de enclave en de Duitse regering stuurde een verzoek aan Madrid om de gebeurtenissen in de enclave van nabij op te volgen. Llivia kon door de enclavesituatie immers een verzets- en spionagenest worden. Meer dan honderd gewapende Spaanse politieagenten arriveerden in Llivia, dat destijds zevenhonderd inwoners telde.

La Estelada, vlag van de burgerlijke onafhankelijkheidsbeweging. <https://en.todocoleccion.net>

Na de Tweede Wereldoorlog verbeterde de economie door het beginnende toerisme. De algemene levensstandaard nam geleidelijk aan toe en het bevolkingsaantal steeg. Tijdens het tijdperk van Francisco Franco (1939-1975) hadden de enclavebewoners speciale passen nodig om naar het Spaanse vasteland te reizen. Dat bleef zo tot beginjaren tachtig.

Catalonië

De inwoners van Llivia beschouwen hun stad als de geboorteplaats van Catalonië. De middeleeuwse graaf Sunifred, die in Llivia resideerde, stond immers aan de basis van de huidige Catalaanse identiteit. Tijdens het Catalaanse onafhankelijkheidsreferendum op 1 oktober 2017 stemden

Kerk van Llivia. <http://rutesiexcursion-sperlacerdanya.blogspot.com>

veel inwoners van Llivia voor de onafhankelijkheid. Dat referendum werd door de Spaanse regering als illegaal beschouwd. De Spaanse politie kwam echter niet tussenbeide in de stad, vermoedelijk vanwege de enclavesituatie. Van de 590 stemmers in Llivia kozen er 561 voor de onafhankelijkheid van Catalonië. Er waren negentien neen-stemmers en tien inwoners stemden ongeldig. De burgemeester en de inwoners zijn meer dan ooit vastbesloten om met de anti-nationale reactie van Catalonië aan te sturen op een breuk met Madrid. Overall in de stad wapperen vlaggen van de burgerlijke onafhankelijkheidsbeweging. Die vlaggen bestaan uit de officiële Catalaanse la Senyera (vier rode, horizontale balken op een gele achtergrond) waaraan een blauwe driehoek met daarin een witte ster is toegevoegd. Het woord España is taboe geworden. Er staat geen grensbord meer bij het inrijden van de enclave. Alleen het veranderende wegdek, het uitzicht van verkeersborden en de Catalaanse opschriften maken duidelijk dat Frankrijk verlaten werd. Ook het woord 'grens' wordt hier nog maar weinig gebruikt. Alle omliggende Franse dorpen maken immers van Catalonië deel uit.

Toerisme

Het toerisme in Llivia floreert vanwege de enclavesituatie, het bouwkundig erfgoed, evenementen, de keuken en de natuur. Er zijn heel wat overnachtingsmogelijkheden. Rond de stad bevinden zich meertjes, bossen en weilanden die uitnodigen tot wandelen, op adem komen, observeren en genieten. Llivia een prachtig bergstadje. Het ziet er erg nieuw uit. De tuinen zijn goed onderhouden, er ligt geen

afval. Grote parkeergarages maken het stoppen gemakkelijk. De oude stad ligt tegen een heuvel. Smalle straatjes strekken zich langzaam uit naar de top met de kerk en de toren van Bernat de So, de twee belangrijkste erfgoedobjecten.

De parochiekerk Nostra Senyora dels Angels is een laatgotisch gebouw uit de zestiende eeuw, met overgebleven Romaans-gotische elementen. De hoofdingang in renaissancestijl heeft een prachtige poort met middeleeuws smeedwerk. Binnen is er o.a. een processiekruis dat door keizer Karel V werd geschonken. Het oorspronkelijke altaar werd in 1936 door anarchisten vernietigd. Het huidige 18de-eeuwse barokke altaar komt uit een jezuïetenklooster in Logroño. De doopvont is romaans. Het pad van het middenschip en de buitenste trappen zijn aangelegd met grafstenen van lokale families.

Naast de parochiekerk staat de Torre Bernat de So, een middeleeuwse ronde toren uit de veertiende eeuw. In 1458 werd hij gerenoveerd om de bevolking tegen aanvallen van bandieten te beschermen. In de zestiende eeuw was de toren een versterking ter vervanging van een verwoest kasteel. Later werd het een koninklijke gevangenis, een stadhuis en tot slot een museum. Tussen de kerk en de toren van Bernat de So staat een 16de-eeuws stenen kruis dat door de familie Toret werd geplaatst. Dit kruis zou op een Romeinse molen rusten.

Ook heel bijzonder is de oudst bewaarde apotheek van Europa, daterend uit het begin van de vijftiende eeuw. Deze is te bewon-

Toren van Bernat de So, met daarachter de kerktoren. <https://ca.wikipedia.org>

deren in het gemeentelijk museum van Llivia, naast de Torre Bernat de So. De apotheek bezit een van de belangrijkste collecties receptenboeken in Europa.

De ruïnes van het kasteel van Llivia dateren uit de negende en elfde

eeuw. Ook zijn er oude Romeinse overblijfselen. In de vijftiende eeuw werd het kasteel volledig vernieuwd. Het kreeg een vierkante structuur rond een centrale binnenplaats met een groot waterservoir. Het is beschermd door een muur van vijftig meter, met

een diepe gracht en ronde torens. Vanop de heuvel is er een panoramisch uitzicht over de enclave.

Rond de Plaza Mayor en in de straten Mercadal, Fontcitrana en Santa María staan huizen met structuren uit de dertiende eeuw. En met de kapel St. Jaume de Rigolisa heeft Llivia ook een oude bedevaartsplaats.

Enclave

Llivia is volledig Spaans in wetgeving, belastingen, justitie en economie. Ook de postcode (17527) en de telefoonnummers zijn Spaans, net als de politie. De zomermiddag is nog altijd siësta-tijd, net als eeuwen geleden. Er is dan bijna niemand op de weg. Winkels en restaurants zijn gesloten. Een typisch Spaans leven! Maar de bevolking is fel Catalaans in etniciteit, politiek en taal. Verwacht dus niet dat de bewegwijzering in deze stad als traditioneel Spaans wordt herkend.

Kasteelruïne. www.youtube.com

Kleuters van Llivia groeten de wereld. <https://sagora.xtec.cat>

In ieder geval heeft Llivia maar weinig kenmerken van het gastland Frankrijk overgenomen. In 1979 besliste de stad zelfs dat geen enkele Fransman onroerend goed in de enclave mocht hebben. Wanneer hij dat zou erven, moest het onmiddellijk aan een Spanjaard verkocht worden. Maar met het openen van de Europese grenzen hield deze beslissing niet lang stand. In 1999 waren er al vijftig Franse eigenaren in Llivia.

Tot 1995, het jaar waarin het Schengenverdrag in werking trad, was er een Spaanse douanepost ter

hoogte van Puigcerdà. Deze werd ontmanteld. Tegenwoordig zijn er met de landen in de Schengenzone geen grensformaliteiten meer. Nu hangen in de winkels van Llivia posters in drie talen en kopen Fransen en Spanjaarden daar tabak. Vóór de komst van de euro gebruikte Spanje de peseta en Frankrijk de frank. Fransen deden graag hun inkopen in Llivia omdat daar alles goedkoper was. Nu beide landen in de eurozone zitten, is het economisch voordeel in de loop der jaren geminimaliseerd. In de zeventiende en de achttiende eeuw was Llivia een berucht smokkelcentrum. Nu wordt

er vooral in landbouwproducten gehandeld, al worden de bouwsector en het toerisme op economisch gebied alsmaar belangrijker.

Llivia heeft een basisschool met vijftig leerlingen en negen leerkrachten, waarvan drie voor de kleuterschool. Escola Jaume I vindt onderdak in twee gebouwen. In de school die in de jaren 1950 werd gebouwd, is de kleuterschool ondergebracht. De andere klassen bevinden zich in een oude kazerne van de Guardia Civil. Rond deze tijd zou de verbouwing van de oude school klaar moeten zijn en wordt een eraast gelegen nieuw schoolgebouw annex bibliotheek in gebruik genomen, zodat de kazerne kan worden verlaten. Het nieuwe gebouw is door een veranda met de oude school verbonden. De totaal beschikbare binnenruimte na de werkzaamheden bedraagt 750 vierkante meter.

De samenwerking tussen de administraties van Catalonië en Frankrijk leidde tot het eerste ziekenhuis in Europa dat grensoverschrijdend

Grensoverschrijdend ziekenhuis. <https://commons.wikimedia.org>

Oud stadscentrum. <https://natakallam.com>

werkt. Het Cerdanya-ziekenhuis in Puigcerdà werd opgericht vanuit de Europese Vereniging voor Territoriale Samenwerking, een nieuwe publiekrechtelijke entiteit. Het bescheiden ziekenhuis zorgt sinds 2014 voor de bevolking van de regio's Cerdanya (Spanje) en Capcir (Frankrijk), waarbij het beste van elk van de twee gezondheidssystemen wordt toegevoegd. Het biedt acute ziekenhuisopnames en gespecialiseerde en spoedeisende hulp aan een populatie van 32.000 mensen (zo'n 130.000 in de toeristische seizoenen). Ook steeds meer Franse patiënten komen langs zodat

zij de grote afstand naar Perpignan niet meer moeten afleggen.

Op dit moment staat het ziekenhuis volop in de schijnwerpers van de Europese Unie. In 2016 werd de prijs voor de beste grensoverschrijdende samenwerking ontvangen en sindsdien volgden tal van lezingen en congressen om de ervaring toe te lichten. Daarnaast wordt ook het baanbrekende werk van de Europese Vereniging voor Territoriale Samenwerking erkend. Die lanceerde grensoverschrijdende projecten zoals een studie om de wederzijdse erkenning van beroepskwalifica-

ties snel op te lossen, het initiatief 'Wanneer noodsituaties grenzen verleggen' en de vereenvoudiging van procedures voor de overdracht van overleden Fransen.

Bronnen:

- www.livia.org
- <https://en.wikipedia.org>
- <http://blogs.uab.cat>
- <https://verhaal140.wordpress.com>
- www.routeyou.com
- <https://boevalstar.wordpress.com>
- www.france24.com
- <https://elpais.com>
- www.les-pyrenees-orientales.com
- www.worldatlas.com
- <http://geosite.jankrogh.com>
- www.pyrenees-cerdagne.com